

Sprawozdanie z konferencji „Copyright & Creative Reuse”, Londyn, 8 grudnia 2017

Ksenia Kakareko

British Film Instytut wspólnie z Glasgow University zorganizowali 8 grudnia 2017 r. w Londynie konferencję poświęconą możliwościom ponownego wykorzystania utworów filmowych w twórczości audiowizualnej. Program konferencji przewidywał dwa panele merytoryczne oraz pokaz filmu będącego przykładem twórczego wykorzystania archiwalnego filmu znajdującego się w domenie publicznej.

W imieniu organizatorów konferencję otworzył Bartolomeo Meletti. Obrady pierwszego panelu rozpoczęło wystąpienie Anabelle Shaw pt. *“Elementary? It’s more of a three pipe problem” – unlocking film heritage*. Prelegentka przedstawiła jeden z głównych problemów funkcjonowania prawa autorskiego na obszarze Unii Europejskiej, tj. niejednolite podejście do wygaśnięcia praw wobec utworów filmowych. Wielka Brytania, jako państwo należące do systemu copyright, ma w swoim prawie instytucję domeny publicznej, która nie istnieje w prawie kontynentalnym. Podkreślono, że w prawie autorskim USA kwestia domeny publicznej utworów filmowych stworzonych przed 1923 r. została uregulowana na mocy ustawy, natomiast w UE brak odpowiednich rozwiązań i nawet dążeń do stworzenia podobnych regulacji. Kolejny prelegent, Frank Gray, dyrektor Screen Archive South East w wystąpieniu *Screen archives and copyright* przedstawił praktykę funkcjonowania archiwum udostępniającego materiały audiowizualne ze swoich zasobów.

Wskazał w nim na niejednoznaczność statusu materiałów przekazywanych przez osoby fizyczne, które często nie wiedzą, czy przekazywane materiały są objęte prawami autorskimi. Na podkreślenie zasłużył fakt, że pracownicy archiwum przy udostępnianiu materiałów audiowizualnych nie mają możliwości oceny celu i sposobu wykorzystania materiału przez petenta, co łączy się z późniejszą możliwą odpowiedzialnością za naruszenie *moral rights*, które nie tak dawno temu zostały wprowadzone w brytyjskim systemie prawnym. Pierwszy panel zamykało wystąpienie Jenny Hammertona pt. *Searching for Sherlock*. Prelegent przedstawił w nim historię Sherlocka Holmesa w kinematografii, ze szczególnym uwzględnieniem filmu Williama Gilletta, który został zaprezentowany publiczności na obszarze USA w 1916 r., po czym zyskał ogromną popularność na całym świecie. Niestety, po latach oryginały taśm filmowych zostały na terenie Stanów zagubione lub zniszczone. Jedynie we Francji po latach udało się odnaleźć luźne urywki tego filmu, które miały zostać połączone wedle kolejności wskazanej przez producenta filmu, z tym że nie zachowały się owe wskazówki. Artyści, którzy zapragnęli wykorzystać film Gilletta połączyli materiał źródłowy wedle własnego wyobrażenia o jego treści, a następnie, bazując na tak powstałym filmie, stworzyli nowy utwór oparty na jego treści, wykorzystując film źródłowy jako cytaty. Podsumowania i oceny prawnej zagadnień

przedstawionych w trakcie panelu dokonała Leontien Bout, która odniosła się do postanowień głównych dokumentów regulujących standardy ochrony praw autorskich w Unii Europejskiej i podzieliła się doświadczeniami holenderskiego instytutu filmowego.

Drugi panel otworzył Mark Robinson wystąpieniem *I was there – the secrets of celebrating archive*, w którym przedstawił możliwości wykorzystania archiwalnych materiałów telewizyjnych. Ukazana została popularność programów odwołujących się do nostalgii widza, który pamięta stare programy i produkcje telewizyjne, przy czym nowe pozwalają odbiorcy powrót do minionych przeżyć, które dzięki materiałom archiwalnym stają się jeszcze bardziej żywe i jaskrawe. Kolejny prelegent, Charlie Lyne, w wystąpieniu *Working with fair dealing* przedstawił podstawowe problemy współczesnych twórców filmowych chcących skorzystać z już istniejących filmów na zasadach dozwolonego użytku, który w prawie brytyjskim przedstawia się inaczej niż w polskim prawie autorskim. Jednym z podstawowych sposobów korzystania z cudzej twórczości jest niewątpliwie cytaty, który jednak jest ograniczony przez bardzo rygorystycznie zapisane cele cytaty. Novum dla prawa brytyjskiego, a jednocześnie dużą szansą dla twórczości, stał się wyjątek w postaci krytyki, która przez twórców jest pojmowana zarówno jako wykorzystanie materiałów filmowych z elementami narracji, jak i dokonanie analizy krytycznej przez samo zestawienie poszczególnych fragmentów analizowanego utworu filmowego.

Nieznane szeroko dla polskiej doktryny licencje dla materiałów archiwalnych wzorowane na powszechnej dla systemu copyright licencji Creative Commons oraz przyczyny ich niepowodzenia przybliżył Ben Green w referacie *“Polar bears don't have agents....”: Rights challenges around creative re-use of archive*. Będąc, z ramienia BBC, jednym z twórców platform internetowych, które miały osobom fizycznym pozwolić na udostępnianie prywat-

nych archiwalnych materiałów audiowizualnych, przedstawił założenia licencji Creative Archive umożliwiające korzystanie z tych materiałów bez potrzeby zawierania umów z każdym przekazującym takie materiały. Jako najważniejsze przeszkody w funkcjonowaniu tych platform wskazano brak możliwości zautomatyzowanej oceny sytuacji prawnej przesyłanych materiałów, jak również brak możliwości oceny wiarygodności zapewnień użytkowników przekazujących te materiały. Materiały audiowizualne składające się nie tylko z nagranych ujęć ruchomych obrazków zawierały dźwięk, podkład muzyczny, wizerunki osób i inne elementy. Niestety, zapewnienie legalnego korzystania ze wszystkich elementów składających się na przesłane materiały na mocy ogólnej licencji Creative Archive okazało się niemożliwe. Natomiast obsługa prawna, osobowa i techniczna przekazywanych materiałów w pełnej zgodności z prawem okazała się nieopłacalnym projektem, który ostatecznie został zamknięty.

Wystąpienie Shane O'Sullivan pt. *Creative reuse in documentary filmmaking and education* przybliżyło specyfikę twórczości filmów dokumentalnych opierających się na treści już istniejących filmów dokumentalnych, będących punktem wyjścia do analizy poruszonego w nich zagadnienia. Przeanalizowano możliwość korzystania z archiwalnych materiałów edukacyjnych, zarówno w postaci cytatów w nowych utworach filmowych, jak i podstawę do analizy treści w nich zawartych. Przedstawione zostały doświadczenia prowadzenia zajęć z zakresu tworzenia filmów dokumentalnych, w ramach których uczy się studentów na podstawie archiwalnych materiałów dokumentalnych i edukacyjnych. Podsumowania i oceny prawnej zagadnień przedstawionych w trakcie panelu dokonał Lionel Bentley z University of Cambridge. Ponadto wygłosił referat, w którym wskazał zasady korzystania z filmów zgodne z prawem oraz wyjątki

w postaci parodii, pastiszu, krytyki, a także najważniejsze orzeczenia kształtujące linię orzeczniczą sądów powszechnych w precedensowym systemie brytyjskiego prawa. Poświęcono uwagę *moral right*, które jako nowa instytucja dla brytyjskiego prawa budzi spory zarówno w brytyjskiej doktrynie, jak i judykaturze, a ponadto nie zostały zinternalizo-

wane przez podmioty korzystające z prawa autorskiego.

Pokaz filmu *Sherlock Jr.* Bustera Keatona ze ścieżką muzyczną kompozytora Neila Branda zakończył konferencję. Film stanowi przykład wykorzystania materiałów już istniejącego filmu Gilletta *Sherlock Holmes*, o którym wspomniano w pierwszym panelu.